

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет архітектури, будівництва та дизайну
Кафедра архітектури

Вент Олена Володимирівна

УДК 72.01

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛАНДШАФТНОГО
СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
НА ПРИКЛАДІ НАУ**

Автореферат

дисертації (дипломної роботи) на здобуття кваліфікації освітнього ступеня
«Магістр»
зі спеціальності 191 "Архітектура та містобудування" освітньо-професійної
програми "Дизайн архітектурного середовища"

Київ–2020

Магістерською дисертацією є рукопис

Робота виконана в Київському національному авіаційному університеті
Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат архітектури, доцент,
Трошкіна Олена Анатоліївна,
Національний авіаційний університет

Рецензент: кандидат архітектури, доцент,
Ольховська Олена Владиславівна
Київський національний університет будівництва і архітектури

Захист відбудеться "22" грудня 2020 року о 9⁰⁰годині на засіданні
Екзаменаційної комісії з проведення державної атестації випускників денного
навчання ОС „Магістр” зі спеціальності 191 "Архітектура та містобудування",
освітньо-професійної програми "Дизайн архітектурного середовища" за
адресою: 03058, Київ-58, проспект Любомира Гузара, 1, ауд. 8.002.

З дисертацією (дипломною роботою) можна ознайомитися на кафедрі
архітектури Національного авіаційного університету за адресою: 03058, Київ
58, проспект Любомира Гузара, 1, ауд. 4.211.

Секретар ЕК

О.А. Костюченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Останнім часом існує важлива потреба в організації та модернізації ландшафтного середовища закладів вищої освіти. В Україні території університетських комплексів, здебільшого сформовані ще в радянський період і на сьогоднішній день мають занедбаний вигляд та низький рівень ландшафтно-організації. Ландшафтне середовище закладів вищої освіти потребує негайної реконструкції, оскільки наразі потроху втрачає свою естетичність та функціональну забезпеченість. Наразі, у більшості університетських комплексах зберігається застаріла інфраструктура, яка не відповідає сучасним вимогам. Так як Україна прагне до європейських стандартів, вона має презентувати галузь освіти найкращим чином, тому територію закладів вищої освіти необхідно розглядати в першу чергу. Так як університетські комплекси є візитівкою багатьох міст і країн, Україні важливо звернути особливу увагу на організацію, модернізацію та благоустрій ландшафтного середовища закладів вищої освіти.

Разом із тим, в зв'язку з останніми подіями, пов'язаними з катаклізмами та пандемією COVID-19, можна сказати, що наразі існує велика потреба в нових підходах до проектування територій закладів вищої освіти. Окрім сучасних вимог і сучасного дизайну територія вимагає перегляду і зміни відношення до навчальних аудиторій та функціонального зонування територій в цілому: переорієнтації її з транзитної і прогулянково-споглядальної на навчальну, розробці нових проектних рішень для організації та підтримки навчального процесу. Такі проекти візьмуть новий початок в розвитку ландшафтного середовища університетських комплексів та розвитку освітньої галузі в цілому.

Наразі існує багато проблем, які вимагають детального вивчення та вирішення. Це, насамперед, такі: відсутність інклюзивності – доступності, доцільного благоустрою та озеленення, новітніх модернізованих рішень. Також присутні габаритність і неорганізованість території. Усе це робить ландшафтне середовище неприйнятним для роботи та відпочинку студентів й

викладачів. В процесі проєктування, головна увага приділяється детальній розробці генеральних планів: компактності, мобільності, доступності, а також впровадженню новітніх модернізуючих рішень у проєкти.

Тому ціллю організації сучасного ландшафтного середовища закладів вищої освіти є створення якісного урбаністичного простору, в якому буде комфортно, безпечно та цікаво всім, незалежно від віку, гендеру та статусу, а також відповідність викликам сучасного життя – заміна сучасних замкнених аудиторій в навчальних корпусах на аудиторії під відкритим небом.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Тема магістерської дисертації узгоджується з основним напрямком наукових досліджень кафедри архітектури Національного авіаційного університету.

Мета дослідження – виявити особливості організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти та надати свої пропозиції з огляду на існуючі карантинні умови.

У процесі виконання дисертаційного дослідження вирішувалися такі основні завдання:

1. Пошук та аналіз матеріалів з ландшафтної організації територій закладів освіти закордонного та вітчизняного досвіду.
2. Виявлення факторів, які впливають на організацію ландшафтного середовища навчальних закладів.
3. Надання пропозицій щодо методів ландшафтного проєктування і прийомів створення сучасного ландшафтного дизайну, а також дослідження впливу благоустрою на психоемоційний стан людини на прикладі Національного авіаційного університету.
4. Визначення сучасних аспектів та вимог до проєктування та організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти, в тому числі до відкритих навчальних аудиторій під дією COVID-19.

Об'єкт дослідження — ландшафтне середовище університетських комплексів.

Предметом дослідження є особливості, сучасні вимоги та аспекти організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти під дією карантинних вимог.

Методика дослідження. У темі магістерської дисертації «Особливості організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти на прикладі НАУ», використовувались теоретичні та емпіричні методи дослідження.

Був проведений аналіз архівних джерел з планування територій університетських комплексів, порівняння та синтез матеріалів, абстрагування та узагальнення отриманих результатів. Також було проведено спостереження, здійснення натурних досліджень і фіксацій. Результатом був запропонований проєкт експериментального проєктування на основі методичних матеріалів.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна дослідження полягає в новому підході до навчального процесу в планувальній структурі ландшафтного середовища закладів вищої освіти та в розробці архітектурної ідеї створення нових навчальних приміщень – аудиторій під відкритим небом різних типів.

Практичне значення результатів дисертаційної роботи полягає у можливості їх застосування в реальному житті, що покращить територію НАУ. Практичне значення отриманих результатів дисертаційної роботи представлена у проєкті з організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти на прикладі Національного авіаційного університету.

Апробація результатів роботи. Результати проведених досліджень були опубліковані у науковому журналі: «Теорія та практика дизайну», представлені на науковій конференції «Архітектура та екологія», та апробовані у проєкті з організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти на прикладі НАУ.

Структура та обсяг роботи. Текстова частина дисертації складається зі вступу, 8-ми розділів і висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг дисертації: 90 сторінок основного тексту, список використаних джерел на 20 позицій, 4 додатків типів А, Б, В, Г.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Інформаційно-аналітичний пошук матеріалів з організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти» було здійснено інформаційно-аналітичний пошук матеріалів з організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти. та зазначено, що питаннями ландшафтного середовища займалися вчені з різних галузей знань, з точки зору озеленення територій в своїх працях: Багацька О.М. «Прийоми та принципи композиції вертикального озеленення в населених пунктах», Лотоненко Ю.О. «Озеленення міста Києва: проблеми та акценти»; з точки зору організації та планування територій в своїх працях: Крачковська М.В. «Особливості організації та благоустрою територій вищих навчальних закладів у місті Києві», Бочаров Ю.П. і Кудрявцев О.К. «Планувальна структура сучасного міста»; з точки зору архітектури: Ковальська Г.Л. «Принципи та методи оптимізації функціонально-планувального розвитку вищих навчальних закладів в існуючій міській забудові», Ольховська О.В. «Екологічний підхід в сучасній ландшафтній архітектурі», та інші. Висвітлено в цих працях проблеми ландшафтного проектування закладів вищої освіти, екологізації архітектурно-ландшафтного простору, благоустрою території, принципів озеленення та формування архітектурного й ландшафтного середовища в цілому. Проте на сьогоднішній день в жодній праці не було приділено уваги до розгляду планування територій в сучасних умовах, зокрема під дією COVID-19, тому дане дослідження є своєчасним і актуальним. В досліджуваній темі уже висвітлювали проблеми ландшафтного проектування, планування територій закладів вищої освіти, екологізації архітектурно-ландшафтного простору, благоустрою території, принципів озеленення та формування архітектурного й ландшафтного середовища в цілому. Здійснено висновок, що більшість вітчизняних університетських комплексів потребують доцільної організації, модернізації території, створення й підтримки благоустрою та нового погляду на проектування.

У другому розділі «Виклад загальної методики та основних методів досліджень. Результати проведених теоретичних та експериментальних досліджень» використано методику, яка включає низку відомих і апробованих наукових методів дослідження. У темі магістерської дисертації «Особливості організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти на прикладі НАУ», використовувались теоретичні та емпіричні методи дослідження.

Був проведений аналіз архівних джерел з планування територій університетських комплексів, порівняння та синтез матеріалів, абстрагування та узагальнення отриманих результатів.

Також було проведено спостереження, здійснення натурних досліджень і фіксацій. Результатом був запропонований проєкт експериментального проєктування на основі методичних матеріалів.

У третьому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» проаналізовано теоретичні та практичні засади проєктування, було визначено головні аспекти проєктування сучасного ландшафтного середовища, визначаються як: мобільність, доступність, функціональність, ізольованість та ергономічність, а також вимоги, що формують сучасні тенденції організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти. Ландшафтне середовище закладів вищої освіти має відповідати сучасним вимогам, для забезпечення новітніх, модернізованих проєктних рішень. В зв'язку з пандемією COVID-19 задля неперервності навчального процесу необхідно влаштовувати аудиторії під відкритим небом, котрі відповідатимуть цим вимогам, а головне матимуть певну ізольованість та захищеність особливо в період карантинних вимог.

У четвертому розділі «Архітектурно-планувальне рішення об'єкта експериментального проєктування» надано інформацію про об'єкт проєктування, отриманого шляхом здійснення аналізу, абстрагування та синтезу отриманих матеріалів. Здійснено оцінку території, натурні дослідження та фіксації. Надано пропозиції щодо проєктних нових модернізованих рішень, яких наразі потребує освітня галузь. Розроблено аудиторії під відкритим небом, які є одним з варіантів організації і підтримки

навчального процесу. Такі аудиторії мають бути ергономічними, функціональними, модернізованими, доступними й захищеними для всіх користувачів – студентів та викладачів. В різну пору року їх функціональність та використання може змінюватись. Все залежить від погодних умов. На кожну особу має виділятися приміщення площею, узгодженою за ергономічними показниками навчального процесу, з навісом та спеціалізацією. В теплу пору року такі приміщення можуть функціонувати відкрито, в холодну – можуть не функціонувати взагалі, або ж забезпечуватись теплооснащенням й використанням додаткових закритих навісів, дверей або термоплівки. Розроблено нову планувальну структуру території, озеленення та благоустрою. Запропоновано пропозиції створення ландшафтного дизайну та дизайну нових навчальних аудиторій відкритого типу.

У п'ятому розділі «Конструктивне рішення МАФів (аудиторій під відкритим небом) на території об'єкту» йдеться про прийняте конструктивне рішення, яке було обраним опираючись на архітектурну ідею та природно-кліматичні показники. Конструктивне рішення аудиторій типу А – лекційні аудиторії взято за основу конструкції стійок, які підтримують навіси у формі пластин. Аудиторії типу Б – інформативні класи модульної конструкції, розраховані на 4 осіб. За технічною характеристикою ергономічні та функціональні, підходять для маломобільних осіб та осіб з обмеженими фізичними можливостями. Аудиторії типу В – загальні лекційні аудиторії.

У шостому розділі «ІКТ ТА BIM-модель об'єкту проектування» визначено способи подачі архітектурного моделювання та створення візуалізацій через комп'ютерні програмні забезпечення. В даному випадку було застосовано такі програми: ArchiCAD, Adobe Photoshop, Lumion.

У сьомому розділі «Охорона навколишнього середовища» визначено термін поняття охорона навколишнього середовища як Охорона навколишнього середовища — це система державних, суспільних та міжнародних заходів, які забезпечують раціональне використання, відновлення, примноження та збереження природних ресурсів від руйнування,

забруднення та виснаження. Охорона навколишнього середовища має велике економічне та соціально-політичне значення, вона здійснюється з господарською, науковою, оздоровчою та культурною метою. При оцінюванні наслідків антропогенного впливу на навколишнє середовище важливе місце належить визначенню допустимих масштабів впливу, зокрема гранично допустимих концентрацій різних речовин — забруднювачів атмосфери, води та ґрунту.

У восьмому розділі «Охорона праці та безпека життєдіяльності» визначено термінологію понять охорона праці та безпека життєдіяльності. Охорона праці Із Закону України «Про охорону праці» характеризується як система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності. Безпека життєдіяльності визначається як галузь науково-практичної діяльності, спрямованої на: вивчення загальних закономірностей виникнення небезпек, їх властивостей, наслідків впливу їх на організм людини та об'єкти середовища; захисту здоров'я та життя людини і середовища її проживання від небезпек; на розробку і реалізацію відповідних засобів і заходів щодо створення і підтримки здорових та безпечних умов життя і діяльності людини, як у повсякденному житті так і в умовах надзвичайних ситуацій.

Наведені результати дослідження ландшафтного середовища університетських комплексів. Визначено особливості ландшафтного благоустрою закладів вищої освіти і в період пандемії; сучасні аспекти та вимоги, яким мають відповідати університетські комплекси, в тому числі в період карантинних вимог та особливості озеленення, які є одним з провідних засобів ландшафтної організації простору при створенні комфортних та безпечних умов перебування студентів та викладачів.

Зроблено загальні **висновки**:

1. У дослідженні здійснено пошук та аналіз матеріалів з ландшафтної організації територій закладів освіти закордонного та вітчизняного досвіду.
2. Виявлено фактори, які впливають на організацію ландшафтного середовища навчальних закладів.
3. Надано пропозиції щодо методів ландшафтного проектування і прийомів створення сучасного ландшафтного дизайну, а також дослідження впливу благоустрою на психоемоційний стан людини на прикладі Національного авіаційного університету.
4. Визначено сучасні аспекти та вимоги до проектування та організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти, в тому числі до відкритих навчальних аудиторій під дією COVID-19.

АНОТАЦІЯ

Вент О.В. Особливості організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти на прикладі НАУ.

Дипломна робота магістра з архітектури та містобудування зі спеціальності 191 «Архітектура та містобудування», освітньо-професійної програми «Дизайн архітектурного середовища». – Національний авіаційний університет. Київ, 2020.

Метою дослідження виявлено особливості організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти та надано свої пропозиції з огляду на існуючі карантинні умови.

У магістерському дослідженні здійснено пошук та аналіз матеріалів з ландшафтною організації територій закладів освіти закордонного та вітчизняного досвіду. Виявлено фактори, які впливають на організацію ландшафтного середовища навчальних закладів. Надано пропозиції щодо методів ландшафтного проектування і прийомів створення сучасного ландшафтного дизайну, а також дослідження впливу благоустрою на психоемоційний стан людини на прикладі Національного авіаційного університету. Визначено сучасні аспекти та вимоги до проектування та організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти, в тому числі до відкритих навчальних аудиторій під дією COVID-19.

Обґрунтовано особливості створення сучасного ландшафтного благоустрою закладів вищої освіти в період пандемії; сучасні вимоги, яким мають відповідати університетські комплекси, в тому числі в період карантинних вимог та особливості озеленення, які є одним з провідних засобів ландшафтною організації простору при створенні комфортних та безпечних умов перебування студентів та викладачів.

Результати дослідження апробовано у проєкті з організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти на прикладі Національного авіаційного університету.

Ключові слова: заклади вищої освіти, університетські комплекси, ландшафтне середовище, ландшафтне проектування, ландшафтний дизайн, благоустрій території.

ABSTRACT***Vent OV Features of the organization of the landscape environment of higher education institutions on the example of NAU.***

Thesis of Master of Architecture and Urban Planning in the specialty 191 "Architecture and Urban Planning", educational and professional program "Architectural Environment Design". - National Aviation University. Kyiv, 2020.

The purpose of the study is to determine the features of the organization of the landscape environment of higher education institutions and provide their proposals in view of the existing quarantine conditions.

In the master's research the search and analysis of materials on the landscape organization of the territories of educational institutions of foreign and domestic experience was carried out. Factors influencing the organization of the landscape environment of educational institutions are revealed. Suggestions on methods of landscape design and methods of creating modern landscape design, as well as a study of the impact of landscaping on the psycho-emotional state of man on the example of the National Aviation University. Modern aspects and requirements to the design and organization of the landscape environment of higher education institutions, including open classrooms under the action of COVID-19. Peculiarities of creation of modern landscape improvement of higher education institutions during the pandemic are substantiated; modern requirements to be met by university complexes, including in the period of quarantine requirements and features of landscaping, which are one of the leading means of landscape organization of space in creating a comfortable and safe living conditions for students and teachers. The results of the study were tested in a project on the organization of the landscape environment of higher education institutions on the example of the National Aviation University.

Key words: institutions of higher education, university complexes, landscape environment, landscape design, landscape design, landscaping.

АННОТАЦИЯ

Вент О.В. Особенности организации ландшафтной среды вуза на примере НАУ.

Диссертация на соискание степени магистра архитектуры и градостроительства по специальности 191 «Архитектура и градостроительство» учебно-профессиональной программы «Проектирование архитектурной среды». - Национальный авиационный университет. Киев, 2020.

Целью исследования определены особенности организации ландшафтной среды высших учебных заведений и даны свои предложения с учетом существующих карантинных условий.

В магистерской работе проводился поиск и анализ материалов по ландшафтной организации территорий образовательных учреждений зарубежного и отечественного опыта. Выявлены факторы, влияющие на организацию ландшафтной среды образовательных учреждений. Предложены методы ландшафтного дизайна и методы создания современного ландшафтного дизайна, а также исследование влияния ландшафтного дизайна на психоэмоциональное состояние человека на примере Национального авиационного университета. Современные аспекты и требования к проектированию и организации ландшафтной среды высших учебных заведений, в том числе открытых аудиторий, подверженных воздействию COVID-19. Обоснованы особенности создания современного ландшафтного благоустройства вузов в условиях пандемии; современные требования, которым должны соответствовать университетские комплексы, в том числе в период карантина требования и особенности благоустройства территории, являющиеся одним из ведущих средств ландшафтной организации пространства в создании комфортных и безопасных условий проживания студентов и преподавателей. Результаты исследования апробированы в проекте по организации ландшафтной среды высших учебных заведений на примере Национального авиационного университета.

Ключевые слова: высшие учебные заведения, университетские комплексы, ландшафтная среда, ландшафтный дизайн, ландшафтный дизайн, ландшафтный дизайн.